

51581

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Țara Noastră szám

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV Nr. 33
19 AUGUST 1923

În acest număr: La o răspântie nouă de Octavian Goga; Mama, poezie de Teodor Murășanu; Ruleta: Un nou metod de propagandă culturală, de Gh. Tulbure; Orașele noastre de Alexandru Hodoș; Invățătorul Mihăiță de I. Toma; Indrumătorii opiniei publice de Moise Nicoară; Scrisoare din Budapesta: Ungaria și conferința dela Sinaia de M. Rucăreanu; Cronica politică: Minoritățile etnice și partidele politice de Ion Balint; Gazeta rimată: O alegere de președinte de Un Astro-log. Insemnări: O scrisoare de complezență, Cine ne injură țara, Un paradis: Bihorul, Iar tricolorul, Adunarea „Asociației”, Inteligența intrigă a „Patriei”, Capitalul liberal, Curțile marțiale, Notițe bibliografice.

CLUJ
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 8 Lei

© BCUCluj

szám.

Țara Noastră

La o răspîntie nouă...

Dacă ați urmărit cu oare-care atențiune opera metodică de destrămare a sufletelor, întreprinsă de „presa independentă” a honigmanilor dela București, ați văzut de sigur, că printre multele insinuări zilnice cu care se zăpăcește mulțimea, cea mai proaspătă este batjocorirea consecventă și în diferite forme a unui așa zis *fascism* românesc.

De vre-o câteva luni încoace și cu deosebire dela biruința lui Mussolini în numele unei protestări naționale, ca printr'o comună îndrumare programatică, cele mai multe redacții din Capitală și-au pus de gând să ridiculizeze permanent doctrina actualului guvern-italian. De pe malurile Tibrului au transplantat-o la Dâmbovița și spiritul ieftin al cetățenilor neofiți se împiedecă neîncetat de ea. S'au inventat firește în toate colțurile țării: organizații fasciste, se vorbește neconținut de isprăvile lor, se lansează preținsele barbarii ale câte unui ofițer înscris în primejdioasa tagmă, se pune la gazetă sperietura obișnuită a coreligionarilor dela Huși și acum mai în urmă se publică cu mult haz caricatura generalului Moșoiu, care, chipurile, ar fi un fel de șef jovial al acestei ilariante mișcări...

Care poate fi oare motivul unei asemeni porniri ostile, scoase la iveală cu vreme și fără vreme de către antreprenorii mobili ai publicității noastre? Întrebarea și-o pun cu siguranță cetitorii răutăcioșelor note cotidiene. Să existe oare în realitate o repercusiune a naționalismului italian la noi, un început de fascism care se organizează și amenință să ia în stăpânire mașina statului? Să fie întemeiate svonorile că un pericol reacționar pândește din umbră, ale cărui tendințe legitimează temerile serioase din partea luptătorilor noștri umanitariști, într'o așa de mare măsură, încât înființarea unei „*Ligi a drepturilor omului*” e un act de prevedere socială și politică din cele mai indicate și din cele mai oportune?

Răspunsul e un *nu* simplu și categoric.

Ca de-atâtea ori și de astădată presa de bulevard minte cu nerușinare. Teoriile curentului actual de gândire din Italia cu toată exteriorizarea lor sunt și rămân-o expresie particulară a solului, o mani-

festare specifică a mentalității și a tradițiilor locale. A încerca transpunerea lor bruscă în împrejurările dela noi înseamnă a-ți închipui că la poalele Negoiului în Porumbacul de jos se pot improviza pădurile de portocali dela Palermo. Nimeni nu crede în astfel de bazaconii. Prin urmare nimănuși nu i-a trecut prin gând să propage aici în mod serios fascismul lui Mussolini cu ritualul lui, începând dela cămășile negre și până la disciplinatele legiuni care defilează cu zecile de mii pe via Appia...

Ei, bine, atunci de ce rodomontadele celebrilor patroni Fagure și Rozenthal, împotriva unor tulburări imaginare?

Răspunsul aci e mai dificil și mai complicat, eu însă m'aș încumeta să-l schițez în câteva rânduri. Atitudinea numiților latifundiaari ai scrisului românesc e inspirată de precauțiunea care cade perfect în temperamentul lor. La dânsii printr'un proces îndelungat de impulsuri atavice s'a dezvoltat și ascuțit un aparat de sensibilitate nervoasă cu totul specială, un fel de seismograf foarte fin care le dă posibilitatea să înregistreze primejdiile viitoare înainte de deslănțuirea lor. În materie de frică amintiții umaniști, sunt cum se știe, fiecare la rândul lui, barometre escelente și irepoșabile. Ei deci nu fac altceva în toată sbărnăiala lor actuală, cu care caută să discrediteze *fascismul* la noi, decât se sbat din răspuțeri să compromită înainte de-a se întrupa în mod evident o stare sufletească reală și existentă în societatea noastră, un val care e pe drum și azi-măine va cere cuvânt arătându-și puterile lui. Cele două porodițe de proroci strigă în toate părțile să facă rost de umbreală pentru ziua de mâine, când simt că se va strica vremea deabinele...

Valul acesta este redeşeptarea *ideii naționale* în rândurile noastre.

România ori-cât de tardiv, ca de obicei, dar nu se poate sustrage sugestiunilor care-au copleșit continentul în toate părțile și-au început să agite aproape toate popoarele din vecinătatea noastră. După lincezeala din prima perioadă de după război, când o discordare generală a nervilor crease o atmosferă factice și înlesnea propaganda atâtor lozince disolvante, rând pe rând echilibrul sănătății a început să revie, morala tranșeelor s'a restabilit și deodată cu ea obiectivul politic pentru care s'a dat lupta pretutindeni s'a pus din nou în picioare. Dând la o parte și pe vizionarii întempestivi ai înfrățirii universale și pe precupeții îndulcirilor cu tabăra inamică de ieri, principiul național în toată plenitudinea lui s'a înfipt iarăși în conștiința maselor. Renașterea s'a săvârșit grabnic și-o mișcare vie s'a produs, purtând în tot locul pecetea particulară a revendicărilor lansate subt bătaia tunurilor. Ca deatâtea-ori și în acest nou curent de simțire Franța deschide drumul, urmată de comprehensiunea repede a poporului italian îndrumat de-o personalitate escepțională și secundată pe rând de opinia publică din toate statele unde războiul a sbiciuit instinctele mulțimii. E o reînviere vijelioasă de energii care se revarsă din toate ungherele pe unde s'a plimbat moartea odin'oară și supraviețuitorii uriașului cataclism cer cu hotărîre răscumpărarea cât mai largă a sacrificiului de ieri.

Calea pe care ne-am strecurat noi în epoca mai recentă se cunoaște.

După împlinirea hotarelor, stropită cu mult sânge, a intervenit o oboseală de plumb care a luat în stăpânire psihologia celor mulți. Moralul colectiv și individual a slăbit și un moment se părea că nu mai este o țintă care să planeze dinaintea noastră. În această depreziune tot felul de fenomene morbide s'au ridicat la suprafață. O indulgență vinovată în fața păcatului a început să ridice capul și un spirit meschin de aventură s'a așternut peste societatea conducătoare. Mici negustori au umplut arena trivializând viața publică cu sgomotul lor sterp. Politica și negoțul au început să se confunde, în vreme ce legendele se destrămau pe rând și diferite mărimi și-au redus proporțiile la adevărata valoare. Această amorțeală cu slăbiciunile ei a fost utilizată, firește, de către dușmanii interesați și grandoarea retorică a României mari s'a pomenit nu peste mult copleșită de o puternică rețea angajată la scopuri străine.

Reacțiunea a trebuit să vină și la noi. Fie că s'a comunicat valul de peste hotare, fie că este un act de proprie desmeticeală, lumea a pornit să se smulgă din letargie. Mișcarea tinerilor universitari e cea mai eclatantă dovadă a situației schimbate. Suntem în fața unei re-deșteptări naționale, care nu e un apanaj al cercurilor studentești numai și ale cărei unde merg mult mai departe. O agitație se simte în cetele anonime, o susceptibilitate mai accentuată în interpretarea problemelor naționale se anunță pe ici pe colo, și-un dor de ceva nou răscolește sufletele. Nu e, desigur, fascismul de care-și bat joc apașii de cerneală dela București, nu se maimuțărește o teorie de import, e ceva mai mult, e un început de vulcanism la noi acasă, care făgăduiește pulsații tot mai puternice. S'ar părea că pentru prima oară dela război înceace orizontul se înseninează din nou și suflul de idealism de pe vremea Mărășeștilor ne înviează iarăși. Ce va răsări din învălmășeala surdă cu care pare a se vesti furtuna, ce surprize și ce schimbări ne mai așteaptă? Se va găsi oare omul care să închege într'o forță activă această stare sufletească, marele animator al milioanei scuturate de toropeală? Va organiza el sănătoasa recrudescență de energie virilă și pe ruinele formelor învechite va triumfa un gând luminos și îndrăsnit, sau totul e numai focul de paie al unui popor începător la care senzațiile se alternează repede fără consistență și fără urmări? Sunt întrebări la care numai viitorul va putea răspunde.

În orice caz, se întrevede la noi o răspântie nouă, pe care destructorii fascismului o simt dându-și seama că baraca lor se va prăbuși cea dintâi măturată de uragan.

Din fericire însă pornirile obștești nu pot fi stânjenite de tribulațiile ființelor parazitare, ale căror gingii otrăvite în zile de deslănțuirii pătimașe își morfolesc ura neputincioasă fără spor și fără consecințe.

Iată de ce, nesimțitor la toate sburlirile dimprejur, având amintirea vie a sforțărilor de ieri și crezând în puterea de primenire a neamului, credința mea întrevede un apropiat sbucium purificator, tranșant și nemilostiv ca toate forțele creatoare. OCTAVIAN GOGA

Mama

Văzut-ați undeva pe țărm de ape
Vre-un trunchiu bătrân de jalnică răchită?
...Atâtea vânturi n'au putut s'o sape
Și-atâtea valuri n'au putut s'o 'nghită,
Dar neîndurata vreme-a biruit-o.
Acolo stă, pe țărm, cât e de mare,
Cu măduva pierită, fără sevă,
Cu coaja ei frumoasă despoiată,
Cu mândrele ei crengi demult uscate,
Frumoasă, prăbușită și trunchiată:
O borfă doar din tot ce-a fost odată!

În juru-i însă mândre ici și colo
Mlădițe nouă proaspăt aruncate
Se 'nalfă verzi cu-atâta sănătate
Și fragede și vesele 'ntre ele
De par'c'ar clocoti cu prisosință
Toată vigoarea jalnicei răchite
În svelta lor viață de nuele!
...Văzut-ați undeva pe țărm de ape
Vre-un trunchiu căzut de jalnică răchită
Și n'ați trecut să n'o luați în seamă?
...Eu am văzut întâmplător odată —
Am stat pe gânduri îndelung privind-o
Și mi-a venit în minte biata mamă!

O, am văzut-o zilele aceste!

M'am tot lăsat așa, de azi pe mâine,
Și 'n urmă m'am pornit fără veste.

M'a prea dorit, ori mi-a aflat venirea?
Dar zile 'ntregi s'a tot uifat pe vale
Și când am apărut la cotitură
Ea 'nvișorată mi-a ieșit în cale,

M'a 'nvăluit cu ochi de flăcări nouă,
M'a mângâiat, m'a sărutat pe gură
Și m'a cuprins cu brațele-amândouă.
O, brațele ei reci și noduroase,
Privirea-i spălăcită, tâmpla ninsă,
Obrazul ei: o piele neîntinsă,
Grumazul slab și vorba ei în care
Durerile doar i-au rămas frumouse!

Trecuți în casa cu 'negrite bolți,
In vreme ce 'ncepură 'n jur de mine
Să cânte amintirile 'ngropate
Și să vrăjească 'n fiecare colț
Ca mii și mii de greeri toamna 'n țelini, —
Eu m'am uitat din nou la ea mai bine.

Și i-am văzut iar fața ca o iască,
Privirile și tâmplele ei ninse,
Siatura-i de podoabe despoiată
Și sânii storși și-atât de fără vlagă,
Și spatele și umbletul ei veșted:
Un trunchiu căzut, ființa ei întreagă,
O scorbură din tot ce-a fost odată!
...Doar sufletul i-a mai rămas acelaș,
Tot îndrăsneț, tot vesel și tot tare
Căci mi-a vorbit cu bunătate de viață,
De lume, de pățanii și de oameni
Și mi-a vorbit de-atâtea lucruri bune
Destăinuindu-mi drumuri cu dulceață.

Și mi-a vorbit atâtea lucruri bune...

Dar mie, cum o ascultam ce-mi spune,
Imi tot venia ceva pe limbă, ca atunci
Când nu știi pentru ce te 'neacă plânsul —
Și'n urmă 'nvîns de propriul meu suflet
I-am zis duios: „cât ești de slabă, mamă“!
Iar ea, cu'n zâmbet de deșertăciune,
Ne'nterupându-și gândurile bune,
Când a crezut că n'am băgat de seamă
Și-a șters în taină ochii c'o năframă.

Târziu, rămas în casa goală singur,
Incunjurat de cari și 'ntunecime,
M'am prăbușit pe perne, ca un vișor
Ce hohotește toamna pe câmpie,
Și-am plâns amar să nu mă vadă nime:
„O, mamă, unde-i umbletul tău mândru,

Vigoarea-ți, sănătatea-ți de-altădată,
O, unde-i vloga sânilor tăi veșteji
Și toată clocotirea de viață
Ce ți-a umplut ființa ta odată?

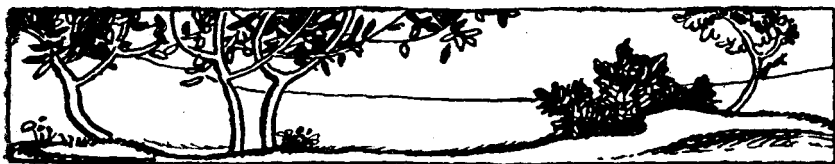
O, mamă, știu, știu .. nu-mi răspunde, mamă:
Mi le-ai trecut în rând pe toate mie,
Din trupul tău viața ta întreagă,
Ca pe o floare căreio-i schimbi locul,
Ți-ai stors sălbatec sânii albi de vlagă,
Ți-ai coborât, din ochi cu grije, focul,
Ți-ai despoiat, de tot ce-i fraged, chipul —
Și mi le-ai dat în rând pe toate, mie!

O, mamă, știu, știu... nu-mi mai spune, mamă:
Le voi păzi cum mi le-ai dat pe toate,
Vigoarea, sănătatea ta 'ndrăsneată,
Mândria, cinstea, inima ta bună
Le voi păzi întreaga mea viață
Ca pe-o comoară scumpă, fără seamă —
Și 'n ceasul neîndurat ce va să vie,
Cu cinstea care mi le-ai dat tu mie
Le-oiu trece mai departe și eu, mamă!"

A doua zi ieșind din sat, în juru-mi,
Pe vale 'n colbul drumului de țară,
Cu hohote de muzică fugară
Simțiam venind un glas de pe câmpie
Ce mă 'ndemna să strig în gura mare:
„Cu cinstea care mi le-ai dat tu mie
Le-oiu trece mai departe și eu, mamă!"

Acelaș glas nici azi nu-mi mai dă pace
Și-adeseori fără să bag de seamă
Eu mă trezesc că murmur printre vorbe:
„Cu cinstea care mi le-ai dat pe toate
Le-oiu trece mai departe și eu, mamă!"

TEODOR MURĂȘANU

Ruleta

— Metode noi de propagandă culturală în Ardeal —

Trăim, fără îndoială, o perioadă de complectă răsturnare a valorilor morale. Oricâtă dezolare ar cuprinde ideea aceasta, am început să ne familiarizăm cu ea. Parecă abia ne mai miră anarhia care domină viața publică, lipsa de busolă și complectă absență a spiritului de discernământ pe toate terenele. La această obișnuință ne-a ajutat incontestabil și presa, care zilnic înregistrează fenomene ciudate de de-raiere morală. Ne-am împăcat astfel cu convingerea, că la noi toate merg pe deandoașele și nici o rotiță a organismului nostru social n'a apucat încă în făgașul ei normal. Și'mpăcați cu acest straniu rost al lucrurilor, ne mulțumim să privim resemnați, cum toți își fac treburile umblând pe cărări strâmbe.

Oricâtă apatie ne-ar fi copleșit, asistăm însă la anumite fapte, cari se petrec sub ochii noștri, și'n fața cărora nu putem să mai stăm potoliți.

Iată de pildă un caz nou de sfidare și decădere: *ruleta* ca mijloc de propagare a culturii în Ardeal.

Este încă una din manierele, contra cărora trebuie să ne ridicăm cuvântul.

* * *

Este știut, că sub raportul culturii românești județele noastre dela marginea nordică, în special Bihorul, prezintă și azi un aspect înrădit. Cauzele sunt foarte simple. Așezat și uitat aici la granița neamului, ținutul acesta a rămas în bătaia tuturor vânturilor, care porneau cu o furie crescândă de către Tisa. Bihoreni, sătmărenii și sălăjenii au fost cei mai vitregi copii ai sorții, pe vremea răposatei cărmuirii a oligarhiei ungurești. Satele lor, aservite preoților catolici și gentrilor îngâmfăți, au rămas astfel înfundate 'n sărăcie și întuneric. Iar cei cari ajungeau în școala dela orașe, erau osândiți să se adape la izvoarele unei culturi streine. Procesul de desnaționalizare și-a făcut astfel cumplitele sale ravagii, intelectualul nostru din părțile acestea a ajuns un om cu sufletul hibrid și chircit, încât era suficient să angajezi o convorbire cu el pentru ca să te cuprindă o jale mare. Ca o pasăre rănită cultura românească s'a sbătut aici între viață și moarte.

Ceasul izbăvirii ne-a găsit astfel într-o stare cu adevărat deplorabilă. Dela Arad până la Sighetul Marmației nu aveam o librărie, o bibliotecă, o tipografie sau o gazetă românească la oraș. Eram lipsiți în definitiv de orice așezământ, care să însemneze o afirmare a culturii noastre naționale. „Astra“, venerabila purtătoare a făcliei culturale în Ardeal, își ținușe odată sau de două ori adunarea generală la Beiuș, modestul târgușor ascuns la poalele munților bihoreni, mai bogat nițel în oxigen românesc. Atâta a fost, de câteva decenii, tot ce se poate numi manifestare culturală românească în Bihor.

Erau frumoase însă și înălțătoare aceste serbări prin nota lor serioasă și plină de demnitate română, prin avântul național, care le prezida și prin roadele, ce lăsau în sufletele asistenții, unde cărturarii se nfrăteau cu țărani ca la un mare praznic de bucurie obștească. Odată aprinsă, făclia o purtau mai departe agenturile „Astrei“. În cadre mai reduse poate decât în inima Ardealului, o acțiune de propagandă culturală — înainte de unire — se făcea însă și pe aici, grație câtorva preoți și dascăli entuziaști, cari ne secondau pe noi cei „dela centru“.

M'am dus și eu prin satele Bihorului, am rostit cuvântări și am împărțit țăraniilor gazete și broșuri. Și nu găsesc cuvintele, cari să zugrăvească lăcomia, cu care se repezeau să-mi smulgă broșura, evlavia cu care urmăreau fiecare vorbă și bucuria, care se proiecta pe fețele lor aspre și brăzdate, când le povesteam ceva din istoria neamului.

Erau primitive serbările acestea. Era săracă propaganda noastră, dar era cinstită și sănătoasă. Era sămânță de grâu curat risipită cu dărnicie din inimi curate și libere de orice socoteli.

Dar, vorba Scripturii: secerișul era mult și lucrătorii puțini.

* * *

Desrobiți acum politicește și porniți — cu chiu cu vai — pe drumul unirii sufletești, nimic nu era mai firesc, pentru noi, decât să așteptăm ca modestul nostru apostolat — purtat cu atâtea sacrificii sub un regim dușman — în noua atmosferă de libertate deplină să fie continuat cu puteri proaspete și în proporții mult mai largi. Așteptam cu drept cuvânt mâinile viguroase, cari desfășurând drapelul culturii din patria mamă să vină și să-l împlănte adânc în pământul ardelean, făcând ca făfăirile lui să vestească neamurilor de aici biruința și strălucirea geniului latin. Așteptam pe binevestitorii evangheliei noastre culturale.

Sosirea lor întârzie însă...

Se pare, că'n schimb au sosit alți înainte-mergători. Un soi de propagandiști ciudați. Ei nu vin cu broșuri și reprezentații de teatru. Ei nu țin conferințe și nu coboară la sate să ducă graiu frumos și merinde sufletească pentru cei setoși de lumină. Ei n'au nimic din bagajul cultural obișnuit în lumea noastră. Ei vin cu metode noi, ei vin cu ruleta...

În ultimul timp acești șampioni ai culturii și-au făcut apariția prin orașele Ardealului, ca o nouă specie de efemeride. După obiceiul

lăcustelor de vară ei se așează de preferință prin locurile cu verdeață, prin parcuri și promenăzi. Și cât ai bate'n palme frumoasele parcuri curate și atât de scump îngrijite ale orașelor noastre sunt transformate'n spelunci de exploatare și de stricăciune. Câteva lampioane colorate, un arc de verdeață cu stegulețe, o șatră cu jucării primitive, o cârciumă improvizată, niște lozuri verzi și dubioase, dar mai presus de toate ruleta. Și propaganda culturală începe:

— Faceți jocurile dom'lor!..

O peștriță strânsură de public duminical mișună curioasă în jurul drăcoveniilor încă necunoscute și mai ales în jurul meselor de hazard. Sunt soldați, servitoare, meștesugari și băieți de prăvălie, cari își încearcă norocul cu doi poli. Niște figuri dubioase, cu păr mare și nepieptănat, având niște aiere de zarafi, stau în dosul ruletelor chemând publicul pe un ton răgușit: — *nimic nu mai cade!*..

Și marea „serbare culturală“ se prelungește până târziu în noapte. În vara aceasta n'a fost Duminecă și serbătoare, în care parcurile Oradiei noastre — și de sigur și ale altor orașe din Ardeal — să nu fie murdărite cu resturile de bălci ale acestor „propagande“, pe cari enorme afișuri și drapele aveau grijă să le anțe cu toba mare. Aranjorii, dintr'o foarte explicabilă modestie, rămân de regulă ascunși în anonim. Nu știm cine aranjează, din a cui autorizație și cui se dă socoteală. Scopul serbării se știe însă, el este totdeauna sfânt și mareț, ca un lăuceafăr nepătat.

După „serbare“ comitetul de inițiativă dispăre și el, tot ca un fel de fantomă. M'am dus și eu să-mi formez o idee de aceste mascarade. Și trebuie să vă declar, că mi-s'a pus un nod în gât și am simțit ca o apăsare dureroasă la inimă: durerea ce o are omul când se vede degradat în ochii proprii. Pe urmă am simțit un fel de disgust urât, care mi reamintea discursurile lui Mișa Vasiescu dela tribuna Camerii. Iar în ziua următoare, când în ziarele ungurești din localitate citeam disprețul și ironia, cu care aminteau de aceste „festivități“, cu aluzii străvezii la raportul cultural ce ne vine din vechiul Regat, simțeam că mi roșesc obrajii.

Da, pentru că aveau toată dreptatea.

Metodele acestea „de a strânge fonduri“ au depășit de mult cadrele ridicolului. Ele umplu astăzi de revoltă și de indignare pe orice om de cultură și de bun simț.

Ei bine, în numele civilizației și al respectului ce-i purtăm, noi protestăm cu ultima energie în contra acestor detestabile moravuri de înșălinari, cari se furișează la noi să ne stoarcă banii, sub egida sonoră a idealelor de cultură.

Dar, pente Dumnezeu, crupierii și comedianții dela Moși sunt trimiși în Ardeal să ne aranjeze serbări de propagandă? Acolo am ajuns, încât să vedem și scheletele geniilor neamului scoase din mormintele lor și folosite la mijloc de atracție pentru tripouri? Ei bine, dacă pentru unii totul este de vândut și de exploatat în țara asta, noi nu vom tolera ca imagina sfântă a culturii să fie și ea târâtă în noroi!

Dacă'n punga statului, secătuită de toți, nu se găesc parale pentru eternizarea în bronz a geniiilor neamului, cum se face în toate țările civilizate — admitem și noi propaganda și inițiativa particulară. Dar atunci înțelegem să vină artiști și scriitori de seamă să aranjeze cu concursul factorilor noștri culturali, anumite festivaluri, cu piese de artă din operele de valoare, dând astfel publicului un echivalent onorabil pentru sacrificiile sale materiale. Înțelegem manifestări demne de prestigiul nostru cultural și de lozincele în numele cărora se aranjează.

Dar nu înțelegem să ne profanăm cultura cu artificii de mășcărici și de speculanți ai tradiționalei noastre bunăcredințe, chiar și atunci când ei ne vin de dincolo de Predeal. Noi, cei grupați în jurul acestei reviste avem și dreptul și autoritatea morală să vestejim psihologia acestor metode de propagare a culturii. Aceasta pentru motivul, că noi ne-am expus și am luptat pe față pentru unificarea politică și culturală a acestui neam. Nu mai putem fi deci bănuți de „regionalism“ atunci când ținem să detestăm în modul cel mai categoric lansarea în Ardeal a oricăror pișcheri neisprăviți de peste Carpați, — cari, în loc să-și facă educația și studiile pe cari nu le au — se reped ca o haită de lupi să propovăduiască „în noile teritorii“ cultura, care atât de mult le lipsește.

Ardealul are nevoie de ostași luptători, iar nu de mici vânători de învârteli lipsiți de scrupul și de chemare, cari în loc de lumină propagă amurgul culturii, creând o atmosferă de obscuritate, în care se poate opera în dragă voie.

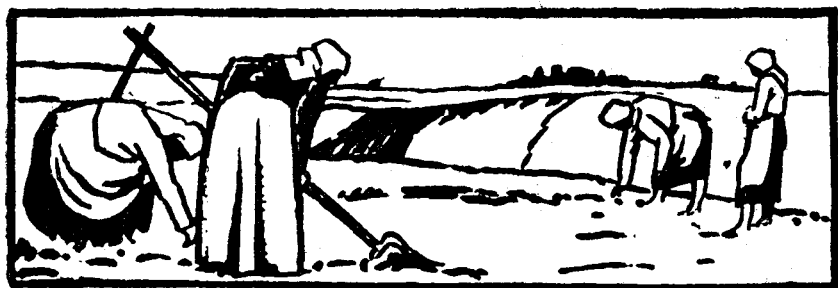
Primim cu brațele deschise pe oricine la noi cu gândul curat de a munci, pentrucă noi suntem obișnuiți să muncim. Dar cel ce vine la noi să știe, că datoria sa este de a pune mâna pe coarnele plugului, cu care am brăzdat până acum ogorul înțelenit al culturii noastre. Cu alte cuvinte: *să se dea la brazdă!* Pe terenul cultural noi ne avem tradițiile noastre moștenite din școala lui Petru Maior, Gheorghe Lazar și Barițiu.

Cine dorește să facă apostolat cinstit să vină deci în școala noastră.

Opera de cultură în Ardeal pretindem se fie organizată de oameni chemați și desfășurată de oameni de ideal.

Farsorii și aventurierii să ne cruțe și să dispară de pe arenă. Și mai ales să dispară ruleta până ce nu vom asvârli-o în capetele acelora, cari vor cu orice preț să ne facă Ardealul de răs.

GH. TULBURE

Orașele noastre

— Note pe marginea statistice —

S'a vorbit de mai multe ori, în paginile acestei reviste, despre primejdia năvală a străinilor, de dată destul de recentă, care a tăbărit de pretutindeni pe teritoriul României. Asemenea unor insinuante infiltrații otrăvitoare, oaspeți nechemați și nedoriți, aducând cu ei toate șiretlicurile de samsari ai cafenelelor din Budapesta și toate miasele insalubre ale lavrelor din Galiția, s'au strecurat dealungul granițelor de nord, s'au prelins pe nesimțite până în cele mai depărtate colțuri de țară, și au invadat cu deosebire orașele. O anti-patică sgură s'a așternut astfel, din nou, peste sforțările noastre oneste de a restabili o situație normală pe seama elementului românesc.

Moștenirea rămasă aici, în Ardeal, pe urma unui mileniu de împilare era și altfel destul de grea. Imprejurările dușmănoase prin care am trecut ar fi fost în stare să răpună orice alt neam cu mai puțină forță de rezistență organică. Pe noi ne-au țintuit veacuri de-arândul din desvoltarea noastră firească, închizându-ne toate căile cari puteau îngădui punerea în valoare a însușirilor noastre naționale. Așa am fost opriți și în drumul nostru spre orașe. Dela cele mai vechi porunci ale principilor Ardealului cari excludeau pe români dela alcătuirea diferitelor bresle de meșteșugari și până la cele mai noi legi de maghiarizare ale dualismului austro-ungar, un plan drăcesc fusese întocmit din partea vremelniceilor stăpânitori ai acestor ținuturi, pentru ca „puturoșii valahi“, împrăștiați în lumea pierdută a satelor, săraci și neputincioși, să fie ținuți acolo ca într'o temniță, până la complectă sleire a posibilităților lor de luptă. Furioasa tendință de desnaționalizare din partea guvernanților dela Budapesta ne-a silit tot timpul să ne adăpostim între zidurile unei vieți aproape patriarhale. Așezămintele noastre culturale se puteau număra pe degete; în jurul lor nu se desfăceau niciodată valuri de largă activitate. Institutele noastre finan-

ciare, menite să reprezinte tot atâtea puncte de rezim ale micului credit țărănesc, se înfășurau modeste într'o timiditate prudentă. Niciun stabiliment industrial românesc nu fumează pe tot cuprinsul Ungariei de ieri. Abia dacă se întâlneau câteva firme de mari negustori români, hărțuiți și aceștia de nesfârșite greutateți.

După numărătoarea populației din 1910, din cele 40 de orașe ale teritorului locuit de români, în Transilvania și în Bănat, numai 6 orașe, dintre cele mai mici, aveau o populație în majoritate românească: *Caransebeșul* (4100 români la 8000 locuitori), *Drăstia* (4100 români la 7600 locuitori), *Gherla* (3500 români la 6300 locuitori), *Ocna-Sibiului* (2000 români la 3000 locuitori), *Hațegul* (1700 români la 3000 locuitori) și *Abrudul* (2000 români la 3000 locuitori). În restul orașelor românii erau în minoritate: din 670 mii locuitori, câți însumau laolaltă cele 40 de orașe ale Transilvaniei și Bănatului, abia 126 mii era români, deși ungerii, cu secui cu tot, înfățișau (chiar după statisticilelor oficiale) numai 19 la sută din populația teritoriului încorporat azi României, iar germanii (sașii și șvabii) nici măcar zece la sută din această populație.

* * *

Era deci firească o restabilire a echilibrului în favoarea noastră. Nimeni nu se putea aștepta ca această dificilă operă de cucerire a orașelor să se îndeplinească de pe o zi pe alta; dar, oricine ar fi avut dreptul să creadă cel puțin în semnele prevestitoare ale unei legitime biruințe asupra trecutului.

Realitatea, din nefericire, pare să fie alta. Avem în fața noastră cartea, bogat presărată cu date statistice a dlui Em. Vasiliu: „*Situația demografică a României*.” E o documentată interpretare a datelor statistice, care cu un laudabil curaj și cu o prețioasă sinceritate rupe adormitorul vâl al optimismului și arată adevărata stare de lucruri în lumina crudă a cifrelor. Lucrarea dlui Em. Vasiliu ne face astfel un netăgăduit serviciu, — serviciul unui semnal de alarmă. Pericolul, nu numai că n'a trecut odată cu înlăturarea regimului asupritor, ci este tot atât de amenințător ca și altădată. Cauzele, de-a bună seamă, sunt acum schimbate. Rezultatul însă, iată-l, vorbește dela sine.

„Minoritatea în care suntem puși față de străini la orașe, — zice d. Em. Vasiliu, — nu e numai o situație nenorocită a prezentului, ci ea constituie o primejdie iremediabilă pentru un viitor cât se poate de apropiat. Primejdia este că, în timp ce străinii sporesc, având excedente față de morți, românii scad, având deficite însemnate. Mișcarea naturală a populației urbane se soldează peste tot într'o continuă pierdere pentru români și într'un continuu câștig pentru străini. Dacă adăugăm apoi la aceasta și sporul străinilor pe cale de imigrațiune, putem înțelege ușor care va fi situația într'un apropiat viitor.”

Așa vorbește autorul „*Situației demografice a României*”. Cifrele vin să întărească în întregime aceste afirmațiuni, nu numai pentru

Transilvania și Bănat, ci pentru toată țara. Într'adevăr, strângând într'un mănunchi datele statistice procurate de numărătoarea din 1919, populația României se împarte în chipul următor:

Români	11.913.000	sau	70.3%
Evrei	1.590.000	"	9.3%
Unguri	1.305.000	"	7.7%
Germani	805.000	"	4.8%
Ruși și Ruteni	615.000	"	3.6%
Alte nații	715.000	"	4.3%
Total		16.943.000	

Din acest total de aproape 17 milioane, orașele n'au decât o populație de 3.111.000 locuitori; dar, proporția numerică e întristătoare pentru noi, căci *numai 28 la sută* din locuitorii orașelor sunt români, restul (numai *evrei 40 la sută*) sunt străini. În aceste calcule nu intră, se înțelege, elementele cari au imigrat în ultima vreme la noi și credem că d. Em. Vasiliu are dreptul să adauge: „Aceasta este trista situație în care ne găsim la orașe, și încă, după cum am arătat la evaluările și caculele făcute, întrucât n'am avut puțința să socotim sporurile continue de imigranți, — proporția străinilor față de români, în realitate trebuie să fie cu mult mai mare.“

Cuvinte grele, cuvinte dureroase, pe cari, din netericire, le îndreptățește pe deplin elocvența evidentă a cifrelor.

* * *

În fața acestor stări de lucruri n'am văzut aproape pe nimeni alarmându-se. Ziarele din Capitală au alte preocupări. Cele mai multe sunt ele înși-le... o oglindă fidelă a statisticeii, fiind patronate și scrise de oameni cari n'au nici o legătură cu țara pe care vor s'o „informeze“. Singură studențimea noastră în frământarea ei tinerească, adânc îngrijorată în fața numărului mare de străini, cari copleșesc până și Universitățile (unde la anumite studii sunt în majoritate) a priceput, cu instinctul ei sigur, întreaga primejdie prin care trecem. Revendicările studențimei, cum s'a mai spus aici, cuprind desigur și exagerări. „Numerus clausus“, de pildă, este o soluție pe care n'o va putea accepta nici un guvern cu sentimentul răspunderii. Dar, peste mișcarea aceasta pornită din sălile de studiu, și cu un atât de larg răsunset în mijlocul opiniei publice, nu se va putea trece ușor, tocmai pentru motivul că ea este rezultatul unui regretabil concurs de împrejurări care, chiar de pe băncile școalei, aruncă elementul românesc în inferioritate de mijloace față de străini.

Inferioritatea aceasta ne urmărește pe toate tărâmurile, și ea nu este altceva decât urmarea logică a faptului că orașele noastre sunt stăpânite de alții, nu de noi. Priviți firmele negustorilor de pe străzile Iașului sau ale Clujului (și pretutindeni e la fel), răsfoiți „com-

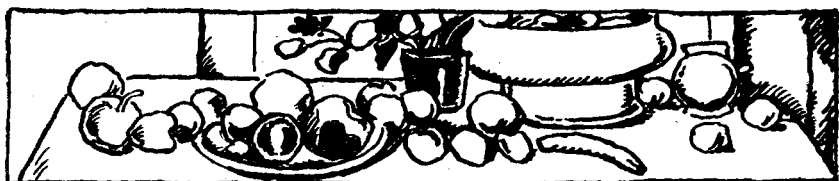
pass“-ul care cuprinde numele societăților pe acțiuni, vizitați fabricile Ardealului, cereți lista redactorilor dela gazetele din București, și veți constata cu aceeaș strângere de inimă, că începând cu viața economică și sfârșind cu presa, firele conducătoare se găsesc în mâni străine, — arareori curate, câte-odată dușmănoase, totdeauna suspecte.

Impotriva acestei boale parazitare, de care sufăr toate orașele noastre, va fi nevoie de o luptă lungă și penibilă. Măsurile de apărare au nevoie de o aplicare sigură și stăruitoare. O solidaritate deplină a conștiinței naționale din care suntem datori să ne împărtășim cu toții, ar fi temelia morală necesară prosperității noastre viitoare. O politică de întărire a satelor, eternul nostru isvor de proaspătă și nesecată energie, ar constitui armura de fier datorită căreia am câștiga, după mari trude și lungi osteneți, victoria finală.

Dar, și până atunci, datoria guvernanților de azi ar fi, să curețe orașele noastre de toți mosafirii nepoftiți, scursorile unor mizerii cu care n'avem nimic de-aface, trimițându-i pur și simplu la urma lor. E prima măsură de profilaxie împotriva unor specii periculoase pentru sănătatea poporului nostru.

ALEXANDRU HODOȘ

Invățătorul Mihăiță

Am ajuns în satul Zoreni. Eră Duminecă; tocă de liturghie. Câteva femei întârziate grăbiau spre biserică. Făcusem aproape patru ceasuri de drum. Soarele începea să pripească.

— Brrru! strigă prelung Costache vizitiul, și caii se opriră în loc, la marginea șoselii, sub umbra unui plop.

Ne-am dat jos. O pulbere groasă ne acoperea peste tot. Am început să ne scuturăm, care cu ce puteam. Costache trăgea caii de urechi și îi frecă în jurul ochilor.

Am intrat apoi în curtea bisericii. Peste morminte iarba crescuse deasă și înaltă. Florile de câmp se împetrișeau în nenumărate culori. De peste tot se ridica mirosul pătrunzător de rosmarin, de jalnic și de peliniță. Teii bătrâni umbreau biserica de-o parte și de alta.

Ne-am oprit să cetim pisania veche dela 1630. Dar în acea clipă simții o plăcută tresărire. Dinlăuntru venea o adiere de cântări, un sunet cristalin, dumnezeiesc de dulce.

Am lăsat pisania la jumătate și am intrat. Erau femei multe, multe și în față câțiva bărbați. Preoții din satele vecine slujiau în sobor de șapte. Inprejurul stranei din dreapta stau strânși vre-o cincizeci de copii de școală, iar în mijlocul lor un tânăr, — aproape băiețandru, — oacheș, uscățiv, cu niște ochi negri, ce zâmbeau numai bucurie și bunătare. Conducea corul de copii și atât de bine îi stăpânea, de ai fi zis că numai el cântă prin acele cincizeci de guri.

Bărbații steteau smeriți, aduși de spate, plecându-și frunțile asudate. Femeile băteau mătânii până în pământ. Peste tot plutea un aier de evlavie și pace deplină. Cântul cristalin se ridica ușor, pierzându-se spre bolți.

De mult sufletul meu nu simțise așa de adânc emoția credinței. Nici n'am știut, când s'a scurs timpul slujbei sfinte.

La ieșire am stat de vorbă cu prietenii și cunoscuții. Părintele Vlad, întâiul stătător dintre preoții cercului, se apropie și îmi zise:

— „Te rugăm, nu pleca! Rămâi să mănânci cu noi! După masă avem la școală conferința preoțească; vrem să vezi și dumneata sforțările noastre.

— „Ce zici, Costache?“ am întrebat pe vizitiu, „vrei să mai stăm nițel în Zoreni?“

— „Tocmai asta mă gândeam să spui și eu. Am un frate însurat aici și aş avea ceva de vorbit cu el“. Eram deci toată lumea la un gând și am rămas.

După masă, la un ceas, ne-am dus la școală. Am găsit acolo câteva sute de bărbați, de toate vârstele; femei, de-or fi fost douăzeci.

La intrare ne-a primit tânărul oacheș, cu privirea blajină și bucuroasă.

— „Domnul Mihăiță, învățătorul nostru de aici!“ mi l-a recomandat părintele Vlad.

l-am strâns mâna cu mulțumire și am intrat în sală. Copiii erau așezați pe o estradă, în fața unor stâlpi, de cari atârnavă vre-o două cearșafuri și câteva scoarțe și velințe. Învățătorul a trecut între ei și imnul măreț a început să răsun.

Părintele Vlad a spus câteva cuvinte de deschidere. Doi preoți roștiră conferințe religioase. Apoi deodată cortina de cearșafuri s'a dat la o parte. Copiii deghizați cu bărbi, cu căciuli mari, ori îmbrăcați femeiește și printre ei învățătorul, au început să joace o piesă cu anecdote pline de haz din viața celor dela țară. Țăranii râdeau șgomotos și băteau cu putere din palme. Era veselia slobodă, firească, a simplității neprefăcute.

După ce părintele Vlad a spus câteva cuvinte de încheiere și de rămas bun, învățătorul Mihăiță se ridică să mulțumească din partea satului și zise :

„Trebuie să mulțumim oaspeților de astăzi, cari s'au ostenit până la noi, ca să ne aducă învățături atât de folositoare pentru suflet. De nimic nu are mai mare nevoie omul ca de lumina cea bună, care să-i arate calea binelui și adevărului. Căci leacul relelor care ne bântuiesc și al lipsurilor grele de care suferim, nu-l vom avea, dacă vom sta numai să ne tânguim sau să cerem altora ajutor și îndreptare. Nici rugăminți, nici amenințări! Să ne luminăm mintea cu învățături bune, să ne păstrăm cugetul curat și să ne încordăm puterile, muncind cât mai mult și strângând agoniseală dreaptă și cinstită. Atunci vom simți negreșit tămăduirea tuturor relelor și lipsurilor!“

Obișnuit să aud aproape pretutindeni numai vorbe de nemulțumire și ațătare, am rămas uimit și nu mă puteam dumiri, cum un învățător așa de tânăr e în stare să vorbească lumii, amarâte de muncă și nevoi, cuvinte atât de înțelepte și potolitoare.

Serbarea se sfârșise. Sătenii se îmbulzeau spre ieșire și se răspândeau pe drum, pâlcuri, pâlcuri. Am ieșit la poartă să-i spun lui Costache, ca să fie gata de plecare și am intrat iarăși în școală, ca să-mi iau ziua bună. Învățătorul Mihăiță nu mai era în sală.

Am apăsat clampa ușei de alături, de-asupra căreia pe o etichetă de carton era scris cu cerneala: „Cancelaria“ și am intrat înlăuntru. Învățătorul stătea la o masă spre fereastră; s'a sculat oarecum mirat că mă vede acolo.

— „Am venit“, zic eu, „să te felicit și pentru munca dumitale și pentru cuvintele cumiști, pe cari le-ai spus oamenilor“.

— „Nu e nici o laudă“, răspunse liniștit învățătorul. „E numai

datorie. Când sătenii au atâtea necazuri și nevoi, ce putem face noi? Să mai turnăm oare gaz peste foc? Singurul lucru bun, — dacă l-om putea face, — este să-i luminăm ca să-și cunoască datoriile către ei înșiși: „munca și sufletul curat“. Eu cred de-abinele, că îndreptare și ușurare nu ne poate veni de-aiurea, dela alții. Ce-om face noi singuri, atât ne va rămâne bun făcut. Zadarnice sunt și bocetele și blestemele, dacă nu suntem în stare mai mult decât atât. Și eu am nevoi mari: ce folos, dacă m'aș jeli? Am fost lovit și nedreptățit: ce-am câștigat dacă m'am plâns?

Priviți odaia aceasta! Imi este și bucătărie și sufragerie și dormitor și cancelarie totdeodată. În sat n'am putut afla o cameră în care să locuiesc și nici unde să gătesc o mâncare. Mi-am cumpărat pat, saltea, pătură și cearșafuri. Mi-am așezat colo în colț o plită. Trimet din când în când la oraș să-mi cumpere untură, făină, carne câteodată și pâine pentru mai multe zile. Mi-am luat oală, cratiță, tingire și îmi gătesc singur, așa cum pot. Toată leafa mi-a fost 900 lei pe lună. Abia de curând ni s'a mărit la 1100. Ori câtă economie fac, trăind așa ca vai-de-lume, și deabia îmi ajunge pentru mâncare și pentru o pereche de ghete pe an. De trei ani, nu mi-a fost cu puțință să-mi fac un rând de haine noi. La Paști le-am întors pe-acestea pe dos. Și barem dacă munca și suferințele mele ar fi găsit undeva un cuvânt de mulțumire și încurajare!

Acum trei luni, într'o seară, primesc dela învățătorul vecin vestea că domnul Buticea, revizorul, va trece în inspecție. Într'adevăr a doua zi, pe-aproape de prânz, aud o trăsură oprindu-se la poarta școalei. Eu mi-am urmat lecția începută. După un minut ușa se deschise cu zgomot și domnul revizor intră ca o furtună.

— „Cum? dumneata auzi c'am sosit și stai în clasă? Așa primești pe revizor?“ Apoi, cum tăceam, neștiind ce să-i răspund, dânsul îmi strigă deodată: „Unde ai pregătit să mănânc astăzi?“

Am rămas înlemnit. Nu mă gândisem de loc la așa ceva. I-am răspuns:

— „Domnule revizor, am puțină pâine și vre-o trei-patru ouă“.

— „Mersi, păstrează-le pentru tine!“ Apoi și mai întăritat: „Ai găsit trăsură, ca să pot merge de-aici mai departe?“

— „Domnule revizor“, am îngânat eu, „în sat nu are altcineva trăsură, decât domnul Filip, proprietarul. N'am știut să mă duc să i-o cer, deși cred că nu ar fi dat-o“.

Atunci domnul revizor învineți de mânie.

— „Adu 'ncoa registrul de inspecții! Stăi, că te învăț eu minte, să știi, cum trebuie să aștepți un revizor!“

M'am dus repede în cancelarie și m'am înapoiat cu registrul. Domnul revizor se plimba prin clasă nervos, cu pași repezi. S'a oprit atunci și m'a cercetat de sus până jos. Apoi a exclamat cu o bucurie ciudată:

— „Aa! Dumneata îmi vii în clasă cu ghetele rupte?!“

Era prea adevărat. De vre-o câteva zile, din pricina ploilor și

noroaielor, singurele ghetete ce le aveam se rupseseră și nu le putusem cârpi.

— „Domnule revizor“, răspunsei eu, „leafa nu-mi ajunge și n'am avut cu ce să-mi cumpăr încă o altă pereche de ghetete“.

— „Cum? Așa îmi răspunzi? Asta e curată obrăznicie!“

Se repezi spre catedră, deschise registrul și începu să scrie. Condeii îi troznea în degetele furioase. A scris așa vre-o câteva minute și a plecat apoi, fără bună-ziua, trântind ușa, ca un ieșit din minți. Am luat îndată registrul, să văd ce scrisese:

„Învățătorul Mihăiță lasă foarte mult de dorit ca înfățișare. Mi s'a prezentat în clasă cu hainele rupte și murdare. Purtarea sa a fost necuviincioasă față de mine. Școlarii sunt foarte slabi la răspunsuri și în urmă cu toate materiile. Învățătorul este complet lipsit de metodă și nu cunoaște materiile de predat. Școala se prezintă într'un hal de mare murdărie“.

Revolta, durerea și disperarea, toate m'au năpădit deodată, M'am pus atunci pe plâns ca un copil în fața copiilor și au început să plângă și ei cu mine.

Totuș nu m'am putut potoli. Lovitura era prea sălbatică și nedreaptă. Am făcut chiar în ziua aceea o întâmpinare ministerului, arătând cele întâmplate și cerând ancheta unui inspector. După vre-o două luni, am primit un avertisment și amenințarea că voi fi supus judecății. Cred că va fi prima și ultima plângere din viața mea. Am înțeles de-atunci că tânguirea și protestarea nu-ți pot aduce decât o nemulțumire și mai mare și o frământare mai mult; mi-am dat astfel seama că mulțumirea nu voi putea să o am de cât tot aici, în cercul străduințelor mele, în roadele bune ce voi dobândi“.

Învățătorul tăcu. L-am privit atunci în față. Nici o umbră de încruntare: ochii lui zâmbeau cu aceeași liniște și blândete. Mi s'a părut de prisos a-i spune vre-o vorbă de mângâiere sau de îmbărbătare. I-am strâns doar mâna în tăcere și am plecat. M'am suit în trăsură; caii au pornit în trap.

Nu știu de ce mă năpădiseră tristețea. Gândul îmi revenea tot mai des la învățătorul Mihăiță, la plita ruginită cu picioarele scâlciate, la ghetetele lui rupte, la hainele-i roase și la revizorul Buticea. Nu puteam deslega taina cumineniei, liniștei și zâmbetului vesel, neturburat, ce văzusem la acest tânăr.

Când am ajuns aproape de măgură, un bubuit prelung de tunet mă făcu să privesc cerul înourat, gata de furtună. Atunci, trezit din visare, îmi zisei: „Hotărât, învățătorul Mihăiță nu e ca ceilalți!... Dar dacă toți ar fi ca el?“

ION TOMA

Indrumătorii opiniei publice

Niciodată n'a avut prilejul presa românească să contribuie într'o măsură mai mare decât astăzi la educația politică a cetitorilor ei. Votul universal a chemat dintr'odată la viața publică sute de mii de cetățeni, prea puțin pregătiți pentru rolul precumpănitor pe care sunt chemați să-l îndeplinească. Vremurile agitate de după război au aruncat în arenă tot soiul de figuri proaspete, în vălmășagul cărora mâna deschisă cu sinceritate nu se poate deosebi lesne de aceea înținsă cu viclenie. Noul partide au răsărit pretutindeni isvorâte din împrejurări schimbate, și cele mai diferite curente de gândire se încrucișează în mijlocul unei lumi încă dezorientate.

În această epocă de limpezire a atâtor frământări cari cer drept la viață, presa ar avea o îndoită misiune; ar trebui să fie o prietenoasă călăuză pentru cei mulți și un sever control pentru cei puțini.

Așa cum se înfățișează gazetele noastre „independente” dela București, cu negustoria lor despuiată de orice onestitate a scrisului, nu numai că nu sunt în stare să corăspundă aceste chemări, dar reprezintă o primejdioasă tendință de pervertire a spiritului public românesc. Am spus-o și am dovedit-o, de atâtea ori. Arendașii fără scrupul ai cuvântului tipărit, proprietarii lacomi de câștig ai mașinilor de cules, salariații fără nici o convingere și fără nici-o răspundere, s'au asociat să scoată de sub teascuri această „anumită presă”, cum a fost botezată, — căci trebuia botezat cumva și d. Iacob Rozenhal, — și apar în fața noastră ca cenzoari ai moralității și educatori ai mulțimei.

Zilnic, alte fapte și alte argumente vin să se adune, pentru a arăta murdăria ascunsă cu grije la spatele unor democratice firme de publicitate. Acum de curând, în cursul unei răfuieli polemice, confratele *Timpul* din București a ridicat împotriva conducătorilor ziarelor *Lupta* și *Presa*, — cu ale căror mici infamii am avut și noi puțin de furcă, — o gravă acuzație de corupție. Dnii Albert Honigman și fratele său, talmăcit pe românește: Emil D. Fagure, sunt învinuiți pe față că au

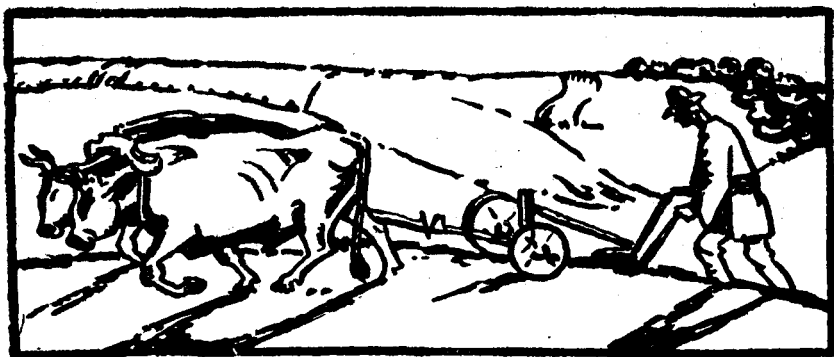
fost cumpărați cu bani grei de către legația rusească din București, pe vremea neutralității, și întreținuți apoi la Paris cu ruble Kerenski, pe vremea războiului. Acuzatorii se oferă insistent să producă probe, dau amănunte despre condițiile în cari cei doi apostoli ai ideii naționale și-au închiriat convingerile și cer cu tot dinadinsul o desmințire sau cel puțin o explicație. *Lupta și Presa* tac însă, chitic, și nu suflă o vorbă. Socoteala lor e ruptă, încă odată, din repertoriul combinațiilor de tarabă. Confratele *Timpul* e unul din cotidienele cu ttraj mai redus. Pentruce să „popularizeze” dnii Emil D. Fagure și Albert Honigman, o destăinuire tipărită numai în câteva mii de exemplare, și încă într-o gazetă conservatoare! Deci, se prefac că nu aud când li se svârle rușinea în obraz, și se bat înainte cu pumnii în piept, cerând recunoștință eternă pentru onestul lor patriotism.

Cazul *Luptei* și al *Presei* se repetă și la alte tejghele. Aici, lefegii guvernelor din Petrograd sunt martirii cauzei naționale. Dincolo, slugoi nemțești dela acea *Gazetă a Bucureștilor* de tristă memorie, fugiți odată cu armatele lui Mackensen, sunt acum purtătorii de cuvânt ai țărănismului român și se războiesc de zor cu „oligarhia” care i-a anestiat. În altă parte, condamnații Curților marțiale dau lecție de bună creștere oamenilor politici și clasifică, neîndurați, valorile noastre morale. Dezertorii ne învață cum să ne iubim țara. Agramații ne revizuiesc literatura. Proxeneții gazetăriei ne întreabă din ce trăim...

D. N. Iorga a scos nu de mult, o *Istorie a presei române până în zilele noastre*. Ar trebui să se găsească cineva, care, fixând în adevărată lumină aspectele ei actuale, să continue povestea, adăugând un nou capital: *Presa de astăzi*.

Ar fi, credem, o monografie care ar risipi multe confuzii și ar lumina definitiv un colț de necurătenie, necunoscut încă ochiului distrat al marelui public, acest naiv și incorigibil client al tuturor coșcailor de răspântie...

MOISE NICOARĂ

Scrisoare din Budapesta

Ungaria și conferința dela Sinaia. — Salariile funcționarilor și muncitorilor. — Sciziunea din partidul majoritar. — Greva dela căile ferate.

Budapesta, August.

Opinia publică maghiară contrar felului ei de a fi de până acum a început să reacționeze în vremea din urmă, mult mai agitată, la evenimentele cari se petrec peste granița țării.

Conducerea de astăzi a poporului unguresc lipsită aproape de totul de orice simț politic, n'a reușit încă să exploateze situația geografică favorabilă a Ungariei în centrul Europei, pentru a se alătura în mod sincer vre-unei constelații de puteri continentale. Imprejurările economice însă, dezastrul financiar ce pare iminent, au contribuit în mod simțitor ca ungerii să-și îndrepte privirile spre o politică potrivită intereselor de viață ale țării. Astfel, s'a urmărit cu atenție conferința dela Sinaia, unde s'a discutat și condițiile acordării unui împrumut Ungariei. Presa maghiară, — conform instrucțiilor biroului presei care prin organizația sa inspiră numeroase campanii pe chestiunea externă, — a prezentat bunăvoința Micei Înțelegeri de a nu se opune împrumutului ungar, ca rezultatul unei admonestări făcute dlui Beneș, cu prilejul călătoriei acestuia la Londra. Guvernul britanic ar fi comunicat, anume, că nici celelalte state succesoare nu vor obține împrumuturi în străinătate până când nu vor îngădui și Ungariei posibilitatea de a se reface... Dintre condițiile, asupra cărora s'a deliberat la conferință, garanțiile practice cerute Ungariei să nu întrebunțeze im-

prumul pentru înarmare și propagandă iredentă, au produs aprecieri de revoltă în organele de publicitate șoviniste, invocându-se tocita poveste că Ungaria mutilată nu m'ăi este capabilă de nici o acțiune. Ziarul „Szózat”, făcând pe naivul, scrie: „Nu tăgăduim că noi încercăm prin mijloace pacifice și corecte să corijăm nedreptatea strigătoare la cer ce ni s'a jăcut, însă aceasta nu se poate numi iredentă...”. Aceste organe conchid că Mica Înțelegere voește strangularea Ungariei creștine silindu-o să renunțe la independența națională, și impunând un control asupra orânduelilor ei interioare.

Cercurile liberale, la rândul lor, consideră ca un progres îmbucurător deciziunile conferinței, și duc o susținută campanie pentru a creia o atmosferă prielnică descătușării Ungariei din izolarea economică și politică de acum. În Parlament, deputatul din opoziția unită Szakács Andor a pretins să se introducă o schimbare radicală în metodele de guvernare, deoarece străinătatea nu poate să aibă încredere în spiritul actual de cărmuire, care conduce destinele țării fără buget, de ani dearândul, care a sugrumat votul electoral care a menținut taberile de internare, și care a introdus neferitul sistem al monopolurilor. Situația nelămurită a formei de stat asemenea constituie o piedică în acțiunea de a îmblânzi pe vecini, căci actualul regent domnește ca un monarh ales liber până la moarte. De o eventuală atașare la blocul turco-bulgaro-maghiar, Ungaria nu poate lega nădejdi; neavând timp să se refacă, ea ar ajunge repede într'o ucigătoare prăpastie economică și distrugerea ei națională ar fi completă. Numai Franța și Mica Înțelegere sunt în situație să ridice din halul actual poporul unguresc, prin urmare conducătorii lui trebuie să încerce cu orice preț să cunoască condițiile Micei Înțelegeri, și să se conformeze lor.

* * *

Și în politica internă s'au desfășurat evenimente de importanță primordială. În Adunarea națională pe lângă chestiile de politică externă, s'a desbătut pe larg, — din inițiativa opoziției, — situația economică a țării, examinându-se cauzele scumpetei ce amenință populația cu un dezastru sigur, și căutând să se dea soluțiuni pentru ameliorare.

Proprietarii rurali cu o parte din industriași și comercianți își încasează profitul muncii lor aproape în paritate-aur. Mai vitreg este tratată însă, din partea guvernului, funcționăria și muncitorimea. „Uniunea națională a funcționarilor (K. A. N. Sz.) precum și „Consiliul sindicatelor muncitorești“ au prezentat periodic memorii și moțiuni guvernului, arătând insuportabila deosebire dintre urcarea prețurilor la articolele de prima necesitate și salarizarea celor două năpăstuite categorii de cetățeni. Funcționarii la „Nemzeti Lovarda“, iar muncitorii în „Tattersal“, au organizat întruniri, în cari s'a făcut rechizitorii aspre guvernului, mergând chiar până la amenințarea cu grevă generală.

Pentru a se paraliza o mișcare ce intenționează să opereze cu

mijloace ilegale, opoziția a reușit să determine în Adunarea națională o discuție asupra situației funcționarilor.

Drept consecință a acestei acțiuni Consiliul de miniștri a hotărât ca salariile funcționarilor să fie sporite la jumătate din paritatea-aur. Uniunea funcționarilor a renunțat „deocamdată” la o mișcare decisivă. Consiliul sindicatelor însă, a înaintat un nou memoriu guvernului, demonstrând insuficiența măsurilor și cerând tot mai energic sistemul „index-numărului”...

Ministrul de finanțe Kallay în discursul său rostit la 27 Iulie a declarat că motivele care împiedică guvernul să înainteze un buget regulat sunt: nestabilitatea coroanei și imposibilitatea de a contracta un împrumut. Totodată a anunțat măsurile pe cari intenționează guvernul să le ia pentru echilibrarea bilanțului comerțului extern și pentru înfrânarea scumpetei. În sfârșit, a servit și o surpriză de caracter parlamentar: a introdus în proiectul indemnității două articole, prin care se stabilesc impozitele pe venit și avere astfel: pe anul 1922/23 nu se vor mai fixa noi impozite ci se vor încasa pe anul 1922 impozitele de pe anul 1921 înmulțite de 5 ori, iar pe anul 1923 se vor încasa impozitele de pe anul 1922 înmulțite de 25 de ori. Prin măsura aceasta ministrul de finanțe a încercat să pună în practică principiul valorizării coroanei prin paritate-aur și pe tărâmul dărilor. Kallay a motivat dispoziția de mai sus spunând că numai în felul acesta găsește acoperire pentru cele 220 miliarde coroane, necesare lefurilor urcate ale funcționarilor (Întreaga circulație monetară a Ungariei este acum de 197 miliarde).

* * *

Deoarece aceste impozite vizează în primul rând pe proprietarii rurali, extrema dreaptă în frunte cu Gömbös a socotit oportun momentul să pornească ofensiva decisivă pentru răsturnarea guvernului. O luptă înviersunată s'a dus în presă contra sistemului financiar al lui Kállay, iar la 2 August, cu prilejul conferinței majorităților parlamentare, a izbucnit conflictul pe față între grupările guvernamentale. Momentul pare a nu fi fost tocmai favorabil pentru grupul *fajvédő* al „apărătorilor de rasă”, deoarece Nagyatádi-Szabó, care a ținut deatâtea ori cumpăna pentru a decide de soarta grupărilor antagoniste, de data aceasta s'a declarat „credincios” lui Bethlen.

Sciziunea, care a fost latentă dela zămislirea acestui partid eterogen, s'a înfăptuit. Gömbös și partizanii lui din Adunarea națională, zece la număr, citind o declarație, (care atrage atenția celor ce se preocupă de soarta și viitorul unui popor exploatat sistematic de străini) au demisionat din partid.

Concomitent cu aceste evenimente pătura muncitorească continuă a fi în fierbere.

Uniunea mecanicilor dela Căile ferate neobținând un răspuns favorabil ultimatum-ului adresat guvernului privitor la urcarea salariului

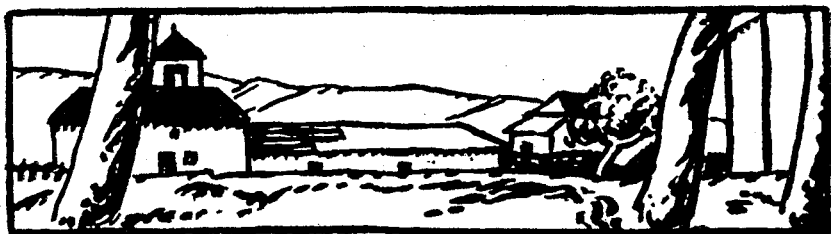
a declarat grevă. Două zile au încetat să circule trenurile. S'a dovedit că declararea grevei s'a făcut în urma instigației deputaților „ébredő”, cari, prin alegerea unuia dintre cei mai abili dintre ei: publicistul Lendvai István, au obținut un avantaj moral simțitor față de guvern. Contele Bethlen pentru întărirea prestigiului slăbit al guvernului a înăbușit acțiunea de desagregare cu o mână de fier. Prin proclamarea stării de asediu și prin mobilizarea formațiunilor — pe cari le-a înarmat — ale „asigurării muncii naționale” a reușit, fără a acorda niciun avantaj, să pună capăt grevei generale.

Astfel, contele Bethlen, datorită calităților sale de a governa, întemeiându-se pe o adevărată elasticitate de principii și pe un lung cortegiu de compromisuri, a rămas deocamdată stăpân pe situație. Dar, semnele unor mari frământări interne sunt tot mai evidente. Între extrema dreaptă a șoviniștilor și grupul opoziției liberale, guvernul dela Budapesta oscilează nereușind să se hotărească pentru niciuna dintre cele două concepții de guvernământ.

Provizoratul pare să fie, pentru multă vreme încă, zodia în care se desfășoară politica Ungariei.

M. RUCĂREANU

Cronica politică

Minoritățile etnice și partidele politice

În ziarul „*Glasul minorităților*“, care apare de câtăva vreme la Lugoj în limba română, am cetit deunăzi un articol, semnat de dl dr Iosif Willer, în care se examinează raporturile dintre minoritățile etnice și partidele politice dela noi. Autorul articolului, pornind dela convingerea că minoritățile din România nu-și pot realiza revendicările lor speciale decât în cadrul unor grupări politice independente, alcătuite exclusiv pe bază națională, respinge cu hotărâre ideea oricărei contopiri a cetățenilor de altă naționalitate în rândurile diferitelor partide românești existente : — „Până când situația noastră minoritară înseamnă un defavor pentru noi, încheie dl dr Iosif Willer, până când avem a ne teme și avem ceva de dorit în ceea ce privește progresarea liberă a culturii noastre, până când forța deosebirei de simțăminte se vără între majoritate și minoritate, locul politicianilor minoritari maghiari este într'un singur partid minoritar“. Simplu și categoric.

Argumentele contrare nu lipsesc însă. Le înfățișează tot „*Glasul minorităților*“, în acelaș loc. Din punct de vedere politic, anume, n'ar fi bine ca minoritățile să formeze partide aparte, întrucât izolarea în care le pune această situație, le poate îndruma să-și caute un sprijin în afară hotarelor. Iar din punct de vedere economic, în mod firesc, minoritățile trebuie să concureze la intensificarea vieții economice a țării unde trăiesc.

Care dintre cele două drumuri pare cel mai bun, e de discutat. Noi credem că ar putea fi găsit un al treilea. Nu vedem într'adevăr cum sașii și maghiarii din Ardeal ar consimți deocamdată să se risipească, individual, prin diferitele partide politice. Dar nici aceea nu putem să înțelegem, ca minoritățile dela noi, plecând dela părerea preconcepută, că situațiile lor constituie „un defavor“, să se socotească într'un permanent antagonism față de întreaga noastră viață publică.

Terenul de înțelegere ar trebui găsit, pentruca minoritățile, în dorința ce au de a-și asigura o dezvoltare proporțională cu însemnătatea lor numerică, să nu rămână un corp străin, ostil și supărător pentru funcționarea normală a organismului Statului românesc. Dl dr. Iosif Willer n'are încredere în partidele noastre politice : dar nici clauzele ocrotitoare ale tratatului de pace dela Paris, pe cari

le pomenește domnia sa cu atâta religiozitate, nu sunt o platformă destul de solidă pentru a asigura pe seama minorităților maximul de beneficii. Elementul hotărâtor, după părerea noastră, reiese tot din jocul de forțe politice interne din cadrul granițelor României.

Felul în care minoritățile vor ști să se încopcieze la acest angrenaj rămâne principala problemă pe care ele o au de deslegat.

În nici un caz, calea cea mai nimerită nu e aceea pe care a apucat, deunăzi, colaboratorul sas, rămas până acum necunoscut, al ziarului „Times” din Londra. Injuriile trimise de astă dată cu o deosebită grijă din Neppendorf până pe malurile Tamisei ne reamintesc vremuri de dușmănie, pe cari le credeam demult înmormântate. Informatorul ocazional al marelui cotidian englez, scrie textual: „Înainte, în această parte a țării cuvântul „român” însemna cioban, tăietor de lemne sau slujnică. Azi înseamnă guvernul. Noua naționalitate dominantă ar dori să se simtă acasă, dar nu se potrivește cu realitatea”...

Și corespondența urmează pe același ton. După ce preamărește binefacerile cărmuirii maghiare de ieri, după ce lansează câteva oftări după libertățile pierdute ale poporului săsesc, după ce improașcă din umbră o pungă întreagă de venin asupra robilor cari au ajuns să stăpânească țara aceasta, — săptămâna obrăznicie anonimă se repede asupra așezămintelor noastre, insultând „justiția specifică românească, în care bacșișul joacă un rol proeminent”.

N'am avea nimic de spus împotriva acestor ineptii, le-am trece pur și simplu și pe acestea în seama cunoscutului vrăjmaș al nostru d. Neugeboren și am trece mai departe, după câteva considerații asupra felului cum suntem zugrăviți în străinătate de către unii din loialii noștri concetățeni; cazul însă merită o atenție mai deosebită. Articolul insultător din „Times”, pe al cărui autor am vrea grozav să-l cunoaștem, a fost tradus în întregime de ziarul „Siebenbürgische Tageblatt” din Sibiu, și nu numai că acest organ al sașilor din Ardeal n'a adăugat un protest, și n'a schițat un gest de desabrobare, ci, reproducându-l cu o deosebită satisfacție, s'a solidarizat cu întreg conținutul lui.

Iată ceva care, dacă nu greșim, par'că ar cădea în competența procurorului din Sibiu...

ION BALINT

GAZETA RIMATA

O alegere de președinte

... Și cum se adunase toți o sută,
Venind în taină la consfătuire, —
S'a început o strașnică dispută.

De teamă, ca nimic să nu transpire
Din discuțiunea ce era pendinte,
S'a pus o caraulă la ieșire.

Ghiulucă zise câteva cuvinte,
Și-apoi se puse chestia: Pe cine,
La „Astra“, să propunem președinte?

— „Sunt mulți, acei cu merite, vezi bine,
„Căci criză de frunțași nu e în țară,
„Dar marea cinste, cui i se cuvine“?

„Pe cine punem, toți se întrebară,
„In fruntea venerabilei fundații“?
Și până'n zorii zilei discutară.

S'au păruiț la început (ca frații)
Dar după ce se potoli turtuna
Au prins să defileze candidații.

In rândul cel dintâi, ca totdeauna,
Pășii Dobrescu, omul de cultură,
Și le grăi: — „Până vă iau cu buna,

„Votați-mă, și nu mai taceți gură,
„Căci după câte mi s'au pus în samă
„Inseamnă și eu ceva'n literatură“

Frumos și elegant, ca scos din ramă,
Boilă le vorbi, cu-accente grave,
(De-ai fi crezut că vrea să joace-o dramă)

— „Fac un apel la sufletele brave
„Să recunoască, în sinceritate,
„Că-s cel mai bun jurist de pe Târnave.

„Celebră e a mea activitate
„La Dicio-Sân-Mărtin, în vremuri grele,
„Am scos trei calendare ilustrate ...

In fine apăru după perdele
Și Ciceo-Popp, discret cum îi e firea,
Și se lăsă într'un fotel de piele.

Apoi, rotindu-și peste toți privirea,
Rostii încet: — „In nouăzeci și șase,
„Am scris și eu o știre la „Unirea“ ...

Intreaga adunare-atunci rămase
Inmărmurită... Și 'ncepu iar sfada,
(Ba Roman Deneș se cam enervase).

Vasile Goldiș, palid ca zăpada,
Ceru dovezi, căci nu crezută minunea, —
Și Ciceo Popp, vai! n'a produs dovada.

Era 'n pericol „Asociațiunea“ ...
Dar șeful, după o scurtă pertractare
A prezentat, abil, rezoluțiunea, —

Și-a hotărât o nouă amânare ...

UN „ASTRO“-LOG
membru pe viață în despărțământul
Gherlei

INSEMNĂRI

O scrisoare de complezență. Profitând de lipsa din țară a dlui Octavian Goga, ziarul „Patria” s'a grăbit să publice, la 16 August, o așa zisă rectificare din partea dlui Alfred Zimmern, referitoare la un articol apărut în „Țara Noastră” la 17 Iunie. Intervalul acesta de două luni a fost fără îndoială absolut necesar patronilor partidului național pentru a convinge pe distinsul nostru prieten să le vină în ajutor. Dl Alfred Zimmern, într'adevăr, ar vrea să impace pe toată lumea; cu o prea politicoasă rezervă declară că nu dorește să se amestece în luptele politice din România și se hotărește să nu-și aducă aminte de cuvintele spuse la Cluj, vara trecută. Domnia-sa a declarat atunci dlui Octavian Goga:

„Vă mulțumesc pentru lămuririle ce mi-ați dat, dacă nu le știam, după conversațiile ce am avut aci ași fi plecat cu convingerea că românii ardeleni sunt mult mai apropiați sufletește de unguri, decât de românii din vechiul Regat”.

Astăzi, d. Alfred Zimmern, care-și reamintește „cu mare plăcere” de convorbirea dela Cluj, sperând ca ea să fie „reînviată nu peste mult” crede că d. Octavian Goga n'a reținut „înțelesul exact” al cuvintelor sale, spuse „în mod confidențial”.

Eu scrisoare de complezență, asupra căreia, se înțelege, vom reveni. Deocamdată înregistrăm bucuria exagerată a „Patriei” care își inchipuie serios că acest mic incident de memorie sau acest exces de gentilețe (*tertium non datur*, cum se zice la Blaj) al acestui amic bun al României, constituie o „descalificare” pentru directorul „Țărei Noastre”.

Hotărât lucrul, gazeta dlui Iuliu Maniu a devenit o publicație umoristică...

Cine injură țara. — Ori de câte ori se aude dincolo de graniță, un glas care ocărește România, fără s'o cunoască și fără s'o înțeleagă, totdeauna se găsește la București sau aiurea cineva care să se bucure și să ne dea cu tifla în propria noastră țară. Am văzut astfel, cu ocazia ultimei vizite a celor trei delegați ai „Ligei Națiunilor,” câtă satisfacție a destănuțuit în tabăra umanitariștilor noștri de diferite confesiuni, convingerea (greșită de altfel) că ni s'a trimis însăfășit o anchetă care să cerceteze „cum ne purtăm” cu minoritățile.

Nu totdeauna însă, insultele cari ni se aruncă din străinătate, sunt în stare să ne facă rău cu adevărat. E bine să ne uităm câteodată și *cine* ne injură. De cele mai multe ori, ocările sunt anonime. Anonim e corespondentul sas dela „Times”, cu proza căruia ne ocupăm în altă parte, anonim a fost și călătorul cehoslovac dela „Prager Presse”. Câteodată, își arată urechile uneltirile dușmane. Altădată, sunt pur și simplu oameni de afaceri, nesatisfăcuți. D. Hyppolite Philouse, care a scris împotriva noastră în ziarul „L' Oevre” a încercat odată să plaseze statului român niște locomotive vechi, rămase dela armata generalului Wrangel. D. Letellier dela „Le journal” este asociatul dlui de Marçay, căruia i s'au oprit ruletele dela Sinaia. D. Spears, care a vorbit deunăzi defavorabil României în Camera comunelor a avut un contact cu România, anulat de curând.

Insfășit, ziarul „Viitorul” mai denunță încă un caz, foarte interesant: lordul Newton, care ne-a atacat de asemeni în Parlamentul din Londra, nu e decât... Moritz Neustadt, băiatul cărciumarului din Oradea-Mare de altădată și văr direct cu d. Iacob Rontzenhal dela „Adevărul”...

Deci, totul se înțelege ușor. Cum o să fie Moritz, — „celebrul bancher-voiajor tirolez,“ — un bun amic al României?

Un paradis: Bihorul. Să nu râdeți în fața acestui titlu, pentru că nu e glumă. Citiți „Cronica Bihorului“, din numărul dela 11 August al „*Infrățirii*“ dela Cluj, și veți găsi, că așa este. În Bihor se petrec adevărate minuni. La orașe cazarmele s'au transformat în universități. Dar nu numai atât. În fiecare sat din Bihor este școală ca un palat, o bibliotecă școlară cu sală de lectură și un dascăl gras plătit. Bihorul s'a preschimbat peste noapte într'un adevărat paradis cultural, iar pe cele trei Crișuri nu curge decât lapte și miere... Și toate aceste minunății sunt datorite cui? Marelui șampion cultural dlui general Moșoiu, care de când a luat județul acesta în arendă nu mai are somn, și nu mai are nici chiar poftă de mâncare, de grija ce o poartă Bihorului.

Așa spune gazeta liberală. Cetitorii, cari nu cunosc nici pe preaslăvitul ministru al deraierilor, nici stările din Bihor, vor crede probabil, că toate aceste fantezii — sunt fapte. Noi însă, cari deatâta timp ne îmbuibăm în bunățile guvernării liberale, noi cari știm că oamenii aceștia n'au făcut pentru Bihor decât să-l exploateze, și să-l facă de răs, noi cetim de sigur aceste elogii mincinoase cu zâmbetul pe care-l merită. Câtă vreme știm prea bine, că dl general Moșoiu n'a „patronat“ în Bihor, decât parade, banchete și tripouri, și că n'a dat nici un ban, și nici o cărămidă pentru o școală sau pentru o biserică.

Cu alt prilej ne vom lua noi oste-neala să-i facem pomelnicul faptelor și să tămădim după cuviință acea „admirabilă operă culturală“, cu care „*Infrățirea*“ crede că seduce lumea

atribuindu-o veselului ministru de comunicații.

Iarăși tricolorul. Am mai pomenit aici, cândva, despre orgia tricoloră care ne năpădește ori de câteori miniștrii liberali pornesc în plimbare de plăcere prin orașele din Ardeal. Așa a fost acum de curând la Cluj, când într'o bună zi, — în ziua de 15 August, — toate edificiile publice și toate casele particulare au fost literalmente acoperite de drapele naționale. Steaguri mari și steaguri mici, steaguri noi și steaguri ieșite de soare, steaguri desfășurate în vânt și steaguri mototolite de vreme, spânzurau de pretutindeni, de-ți luau văzul. Trecătorii se întrebau, mirați: e vreo sărbătoare națională? vine Regele? ne vizitează vreun Suveran străin? (Se zicea chiar că există o lege care prevede anumite cazuri pentru asemenea pavoazări). Dar, nimic din toate acestea. Un subcomisar de poliție a scos lumea din nedumerire, anunțând că d. Gh. Mărzescu ministrul muncii, e așteptat să sosească în Cluj...

Nici măcar d. Gh. Mărzescu n'a sosit însă în ziua aceea, cum a fost vorba. Și steagurile stau visătoare la ferestre, gătite ca de nuntă, pândind trecerea ilustruului oaspe. Când s'o îndura să-și aducă aminte și să sosească, nu se știe... Până atunci, orgia tricoloră continuă.

E adorabil; e mai bine decât în comediile lui Caragiale!

Alegerea dela „Asociație“. Adunarea generală din anul acesta a „Asociației“ a dat prilej din nou cătorva comentarii inexacte cu privire la... adunarea generală din anul trecut. Astfel, d. Onisifor Ghibu, după ce a dat gata Catedrala catolică din Cluj, s'a hotărât să scrie și o serie de articole comparative despre „Asociația“

din Sibiu și „Liga culturală” din București. Treaba dumnealui, manifestarea prin scris a opiniilor e liberă în România; dar d. Onisifor Ghibu nu se mărginește la o relatare obiectivă a faptelor; ci, distinsul profesor de pedagogie ocupându-se de candidatura dlui N. Iorga la prezența „Asociației” face două afirmații grătuite, pe cari suntem nevoiți să le punem la punct. Mai întâi, nu e adevărat că s’ar fi pus, anul trecut, candidatura dlui N. Iorga împotriva voinței sale. Cât despre „introducerea politicianismului” la conducerea „Asociației” credem că e de ajuns să punem față în față intențiile acelor cari au susținut candidatura dlui N. Iorga, fără să aibe vreo legătură politică cu dominația sa, și intențiile acelor cari, cu agenți electorali și cu bătauși de intrunire, au venit în frunte cu președintele partidului național să aleagă pe vice-președintele acestui partid, din care (nu cumva ne înșelăm?) face parte și d. Onisifor Ghibu.

Această scurtă rectificare e de ajuns...

Inteligența intrigă a „Patriei”. —

Nu mai departe decât în numărul trecut al „Țării Noastre” ne-am oprit câteva clipe să înregistrăm în trecut, cu titlu de curiozitate, elucubrațiile de vară din reportajele politice ale „presei independente” dela București. Unele mostre, ca de pildă înscrierea dlui Argetoianu în partidul național (pentru ce nu în cel comunist?) ni s’au părut cu deosebire amuzante. Am zâmbit în fața acestor hazlii consecințe ale căldurilor, și am trecut repede mai departe.

Se vede însă, că ceace în gazetele din Capitală nu e decât motiv de veselă fantazie, se transformă în sânul comitetului de-o sută într’o intrigă stupidă, cusută cu odgonul. Ziarul din Cluj al dlui Iuliu Maniu și-a luat de-

mult însărcinarea de a fi canalul de scurgere al tuturor combinațiilor pe cari le dă la iveală sforțarea cerebrală a honigmanilor protectori. Luând drept bune năsbățiile acestora, „Patria” grămădește la un loc, cu apucături rău mirositoare de grăjdar anaflet, un morman întreg de minciuni ridicole la adresa dlui Octavian Goga, — foarte convinsă că e șireată nevoie mare și că a băgat zăzanie în adversarii ei. D. Octavian Goga uneltește pe lângă d. general Averescu împotriva dlui Argetoianu, d. Octavian Goga e cu d. Argetoianu împotriva dlui general Averescu, d. Octavian Goga, înșfârșit! se pregătește să tradeze și pe unul și pe cel’alt cu d. Ion I. Brătianu, la Karlsbad...

Frumoasă poveste... „Patria” se înșeală însă, când atribuie altora propria psihologie a patronilor săi. Specialitatea de a bate pela toate ușile, și de-ași oferi colaborarea, impudică, la toate răspântiile, să ne ierte deșteptii intriganți, este exclusiv a dlui Iuliu Maniu. D. Octavian Goga nu cunoaște anticamerile liberale unde atâția dintre conducătorii partidului național au visat o împreunare...

Capitalul liberal. Gazetele partidului național duc dela o vreme o îndârjită campanie împotriva „capitalului liberal.” În special „Patria” se ridică, indignată, împotriva tuturor instituțiilor întemeiate și susținute de oamenii dlui Vintilă Brătianu, dela „Cartea românească” până la „Banca românească”. Noi nu spunem că „Patria” n’ar avea dreptul să protesteze împotriva amestecului reciproc al politiceii în afaceri și al afacerilor în politică. Cetitorii noștri sunt martori, că linia de demarcație pe care am stabilit-o aici, între cele două ipostaze obișnuite ale oamenilor politici dela noi, se lasă chiar mai adânc decât atât.

Merge până acolo, încât conducătorul publicației de față a refuzat totdeauna în mod programatic, nenumăratele oferte de a intra în consiliul de administrație al vreunei întreprinderi financiare de acest soi.

Din nefericire, nu acesta este și cazul jupânilor dela gazetele partidului național. Dl Ion Agârbiceanu, care blestemă astăzi „Cartea românească“ a umplut toate podurile acestui rău inspirat institut de editură, cu numeroasele și indigestele sale volume, pe cari și șoarecii se tem să le mai roadă. Dl Vasile Goldiș, care infie-rează „Banca românească“ în dulce duet cu cellalt puritan al Ardealului, dl Șt. C. Popp dela Chelmac, inca-sează anual, împreună cu al doilea vice președinte al partidului național, sute de mii de lei, fără să depună altă forțare decât aceea a iscăliturii, dela ghișeurile împotriva cărora re-pede atâta anatemă.

Probabil, toți acești domni își in-chipuie că sunt foarte vicleni, și că in-jurând și făcându-și trebșoarele în a-celaș timp, păcălesc amarnic pe naivii, cari plătesc și se lasă atacați. Adevărul este că toată mascarada aceasta e profund desgustătoare; până și ci-nismul profitorilor, are o limită de estetică, peste care nu se poate trece.

Curțile marțiale. „Adevărul“ a pu-blicat deunăzi un violent articol im-potriva Curților marțiale. Un inginer din Cernăuți ar fi fost, adică, pe ne-drept condamnat, și procesul său a fost trimis acum spre judecare unei alte instanțe. Atât a fost de ajuns, pentru ca z'arul din strada Sărindar să se năpustească asupra justiției mi-litare, cerând pur și simplu desființa-rea ei. E ca și când s'ar proșune, din pricina unei erori judiciare, literarea din ocnă a tuturor criminalilor...

Pornirea celor dela „Adevărul“ im-

potriva Curților marțiale are însă o altă explicație. Pe mâinile multora dintre ei se văd încă urmele lanțurilor din închisoare, urmele pe cari amnestia nu le-a șters de tot. Foștii redactori dela „Gazeta Bucureștilor“ nu pot să uite ușor pe judecătorii cari i-au condamnat. Rău fac. Ar trebui să le fie recunoscători pentru indulgența lor. Aceeaș vină, imputată trădătorilor dela „Gazette des Ardennes“ a fost pedepsită în Franța cu moartea. — Și pe cei im-pușcați, nu-i mai amnestiază nimeni!..

Notițe bibliografice. — Au apărut :

Poeme în proză de Emil Isac, un volum de 64 pagini, prețul 22 lei, Tipografia Românească, Oradea-Mare; Copertă ilustrată în culori de pictorul Demian. Cuprinde 31 de poeme în proză, publicate de autor în dife-rite reviste literare.

Viața românească, revistă literară și științifică, anul XV numărul 6, pe luna Iunie, publică în frunte o novelă de dl M. Sadoveanu : „Marea“. Dintre numeroasele articole de cercetări științifice desprindem meritoasa tra-ducere din Odisseia, a dlui Gh. Murnu. Un bogat material informativ. Nici o poezie. Un număr 20 lei.

Ramuri, revistă literară anul XVII, numărul 15, aduce drepte observa-țiuni critice asupra literaturii tinere, iscălite de dl N. Iorga. Din materialul beletristic nu putem reține, spre re-gretul nostru, nimic

Democrația, numerile 6—7 pe Iunie și Iulie, cu prim articol, în franțuzește, de C. Bouglé; nici acum înțelegem de ce nu se dă articolul și în traducere românească? Apoi articole politice, sociale și culturale semnate de I. D. Barzan, Pavel Kusminski, G. Adamescu, Olimp Ioan, Scarlat Panai-tescu și alții. Remarcăm articolul dlui Gh. Adamescu despre „Problemele învățământului secundar.“